

Kulturdepartementet
Enheten för konstarterna
Sofi Knutas

Vår referens/dnr:
154/2018

Er referens/dnr:
Ku2018/00773/KO

31 augusti 2018

Remissvar

Svenskt Näringslivs synpunkter på betänkandet Konstnär – oavsett villkor (SOU 2018:23)

Föreningen Svenskt Näringsliv har inte fått betänkandet från Konstnärspolitiska utredningen på remiss, men vill ändå framföra följande.

1. Utbildning

Utbildningar på det konstnärliga området ska tjäna många syften. En fråga som utredningen i princip inte behandlar alls handlar om utbildning i immaterialrätt, inte minst beträffande immaterialrättsliga avtal.

Precis som utredningen konstaterar är upphovsrätt och hantering av rättigheter ofta nyckeln till försörjning. Det har flera gånger gjorts genomgångar av vilken utbildning i immaterialrätt som ges inom ramen för utbildningar på det konstnärliga området. Dessa genomgångar har konstaterat att det ges lite, om ens någon, utbildning kring immaterialrätt för de som exempelvis ska bli bildkonstnärer. Det finns förstås undantag, men de är få. Ett undantag är Konsthögskolan i Malmö, som i flera år haft en kurs i ekonomi och juridik.

I praktiken innebär det att de som genomgått konstnärliga utbildningar saknar nödvändiga kunskaper för att ta tillvara de rättigheter som lagstiftningen ger dem. Grundläggande kunskap i immaterialrätt och om immaterialrättsliga avtal kan vara avgörande för en konstnärs möjligheter att själv utvärdera avtal.

Olika organisationer, såsom Konstnärernas Riksorganisation (KRO), genomför periodvis riktade insatser. Detta kan dock inte uppväga för brister i de utbildningar som ges inriktade på konstnärliga professioner.

Hantering av egna och andras rättigheter genom avtal är för många grunden i att kunna försörja sig samt att kunna samarbeta med andra konstnärer. Det kan inte förväntas att alla som genomgår en utbildning inriktad på konstnärliga professioner blir fullfjädrade jurister. De

måste dock få nödvändiga redskap för att åtminstone veta vad de behöver vara uppmärksamma på i en avtalsrelation.

2. Upphovsrätt

Utredningsdirektivet hade ett brett anslag i och med att uppdraget innehöll "kartlägga och beskriva konstnärernas förutsättningar att verka professionellt". Det är därför helt naturligt att utredningen också behandlar upphovsrättsliga frågor. Det har tidigare genomförts liknande utredningar där just upphovsrätsfrågor lyfts ut, vilket varit olyckligt.

Vi menar dock att det förslag utredningen lägger på upphovsrättsområdet är mycket olyckligt. Vi kan inte se att det ligger i utredningens uppdrag att på ett sådant sätt diktera Sveriges ställning i en central upphovsrättslig fråga. Vi kan inte heller se att det ligger i utredningens uppdrag att ge en viss utpekad organisation ett tydligt mandat kring kollektiv rättighetshantering. Detta är extra olyckligt eftersom utredningen inte hört alla aktörer inom de kulturella och kreativa näringarna.

3. Kulturella och kreativa näringar

Utredningen lyfter på ett förtjänstfullt sätt betydelsen av de kulturella och kreativa näringarna. I arbetet med utredningen kan konstateras att samråd skett med många aktörer på kulturområdet. Företag, och organisationer för dessa, inom de kulturella och kreativa näringarna lyser dock till stora delar med sin frånvaro.

Från vårt perspektiv innebär det att näringsperspektivet på detta område går helt förlorat. Eftersom mycket av intäkterna på området genereras, och kan genereras, via företag blir avsaknaden av detta perspektiv olyckligt.

4. Offentlig upphandling

Det offentliga är en stor aktör när det gäller beställning av verk och därmed är frågan om offentlig upphandling central. En fråga som utredningen inte tar upp är frågan om immaterialrättigheter inom ramen för offentlig upphandling. Detta har varit uppe till diskussion i samband med exempelvis innovationsupphandling.

Det är ett stort problem att många upphandlande enheter inte kan tillräckligt om upphovsrätt och annan immaterialrätt. Det, i kombination med att de som svarar på upphandlingarna också har bristfälliga kunskaper på området, gör att hanteringen av rättigheter vid offentlig upphandling leder till stora problem.

Denna fråga hör delvis samman med bristerna på utbildning i immaterialrätt, men borde även lyfts i relation till offentlig upphandling. Såsom förfrågningsunderlag ser ut idag kan konstnärer förlora samtliga förfoganderätter i upphovsrätten, utan att inse att så är fallet och utan att den upphandlande enheten egentligen har ett behov av själva rättigheterna.

SVENSKT NÄRINGSLEV

Christina Wainikka
Policyexpert för immaterialrätt